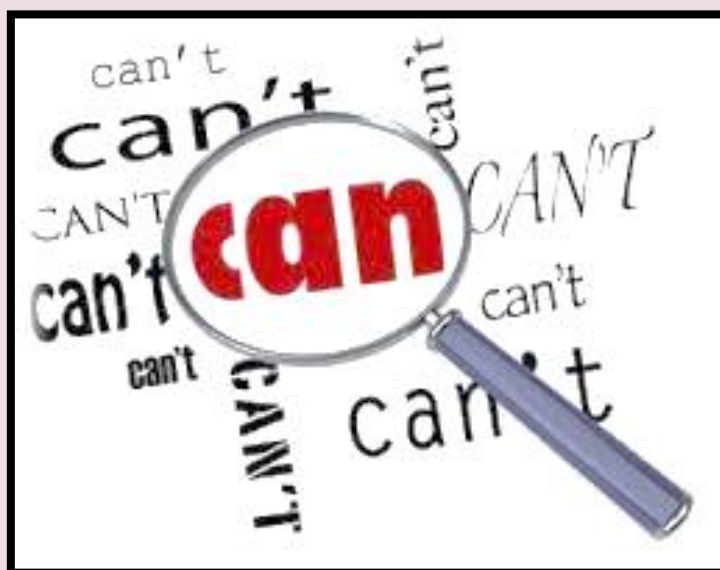

ابعاد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای در آینده‌ی بازار کار

مرکز ملی تربیت مربی و پژوهش‌های فنی و حرفه‌ای

بهار ۱۴۰۲

ITC

مرکز ملی تربیت مربی
دانشگاه ملی فناوری حرفه‌ای

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

unesco

عمو شبکه بین‌المللی مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای

ابعاد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای در آینده‌ی بازار کار

تهیه‌کنندگان :

دکتر غلامحسین حسینی‌نیا

دکتر مرضیه بختیاری

سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور

رعایت اصول اخلاقی و مسئولیت‌صحت و دقت محتوا بر عهده نویسنده / نویسندگان می‌باشد.

بهار ۱۴۰۲

به گفته‌ی آلبرت بندورا، خودکارآمدی قضاوتی شخصی است که از چگونگی انجام کارها و مسئولیت‌ها در فرد حاصل می‌شود و بر همه‌ی زمینه‌های تلاش انسان اثر می‌گذارد و از طریق باورهای فرد در مورد قدرت خود؛ بر قدرت انتخاب، اثرگذاری و تاب‌آوری در مواجهه با چالش‌ها و تصمیم‌ها موثر است. مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای افرادی هستند که در طول زندگی شغلی خود، تاثیر شگرف بر مهارت‌آموزی و زندگی حرفه‌ای افراد جامعه دارند بر این اساس خودکارآمدی این قشر می‌تواند زندگی شغلی تعداد قابل توجهی از افراد جامعه را تغییر دهد و هدایت کند. بر اساس نتایج تحقیقات مشخص شده است؛ ابعاد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای با در نظر گرفتن تغییرات دم افزا در آینده‌ی بازار کار؛ مشتمل بر:

۱. تفکر، پژوهش و دانش محوری؛
۲. تفکر نوآورانه، کارآفرینی، فناوری؛
۳. مربیگری مغز؛
۴. تفکر سیستمی؛
۵. سواد سیاسی و تفکر انتقادی؛
۶. سواد دیجیتال و سواد رسانه؛
۷. سواد آمایشی؛
۸. سواد زیست‌محیطی؛
۹. مسولیت اجتماعی؛
۱۰. نظم و مدیریت زمان؛
۱۱. شناخت ویژگی‌های شخصیتی و جنسیتی
۱۲. زبان بدن می‌باشد.

خودکارآمدی، بر همه زمینه‌های تلاش انسان اثر می‌گذارد. خودکارآمدی از طریق تعیین باورهایی که یک فرد در مورد قدرت خود بر تأثیرگذاری بر موقعیت‌ها دارد، بر قدرت واقعی فرد در هنگام مواجهه با چالش‌ها و انتخاب‌هایی که فرد انجام می‌دهد، تأثیر دارد. بر این اساس تقویت ابعاد فوق و آموزش و تربیت مربیان بر اساس شاخص‌های نوین می‌تواند تاثیر بسزایی در توانمندی آحاد مختلف جامعه داشته باشد و آنان را برای بازار کار آینده آماده و مهیا سازد.

بر اساس نتایج تحقیقات یکی از ابعاد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه ای «تفکر سیستمی و رویکرد سیستمی» است. پویایی شناسی سیستم روش قدرتمندی برای به دست آوردن بینش مفید در موقعیت های پیچیده، پویا و پر تلاطم است. داشتن تفکر سیستمی بسیاری از مشکلات را حل می کند و بینشی جدید برای رویارویی با مشکلات در سطوح مختلف ارائه می دهد. این روش به طور فزاینده ای در طراحی سیاست های موفق سازمان ها و محیط سیاسی عمومی به کار گرفته می شود که می تواند در آینده بازار کار مولفه ای مهم محسوب شود و یکی از ابعاد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه ای محسوب شود. لازم به ذکر است این بینش قابل یادگیری و آموزش است و می تواند عملکرد سیستم (عملکرد سازمان آموزش فنی و حرفه ای) را تحت تاثیر قرار دهد.

یکی دیگر از ابعاد خودکارآمدی «کارآفرینی، خلاقیت، نوآوری و فناوری» است. برخلاف تصورات گذشته، ثابت شده است که خلاقیت به عنوان یک نوع شیوه زندگی و رمز و کلید موفقیت در تمام عرصه‌های زندگی فردی و اجتماعی، امری اکتسابی و قابل آموزش است.

«کارآفرینی و فناوری» بعد دیگر خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای شناخته شده است. ایجاد و ترویج نگرش کارآفرینانه مسیر برون رفت از مساله‌ی اشتغال است. در این راستا نقش دولت و سازمان‌های نهادی مربوط به برنامه آموزش کارآفرینی را با هدف آموزش کارآفرینان و توسعه‌ی مهارت‌آموزی متمرکز است.

«مربیگری مغز» نیز یکی از ابعاد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای برای بازار کار آینده معرفی شده است. کریس آرگریس استاد دانشگاه هاروارد که قریب بر سی سال بر روی مدل‌های ذهنی و سازمان‌های فراگیر تحقیق و مطالعه کرده است می‌نویسد «اگر چه نمی‌توان گفت که افراد همواره بر اساس تئوری‌هایی که بدان علی‌الظاهر معتقدند، عمل می‌کنند (چیزی که می‌گویند) ولی آن‌ها همیشه مطابق تئوری‌های‌شان در عمل (تصویر ذهنی خود از دنیا و پیرامون آن) رفتار می‌کنند. در این راستا «مربیگری مغز» به عنوان یک روش قدرتمند برای کمک به افراد در تغییر، رشد، پیشرفت و عملکرد بهتر به ویژه در بستر تجارت و کسب و کار؛ ایجاد و تثبیت شده است. زمانی که درباره استعدادها و پتانسیل‌های خود شک داریم، نباید فراموش کنیم که همه چیز از یک نقطه شروع شد، ما همان عناصر اولیه را به اشتراک می‌گذاریم و اینکه پیچیدگی جهان از ساده‌ترین مواد ناشی شده است. این بعد از خودکارآمدی دو سوال را پاسخ می‌گوید. اول اینکه چگونه مغز، جهانی را که تجربه می‌کنیم خلق می‌کند و دوم اینکه چگونه می‌توانیم از این دانش برای کمک به خود و جامعه هدفمان در راه یادگیری، تغییر و بهتر زیستن استفاده کنیم؟! پاسخ به این سوال می‌تواند در قالب دوره‌های ضمن خدمت برای مربیان و مدیران سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای و در راستای دستیابی به اهداف عالی سازمان ارائه شود.

«تفکر نوآورانه و راه‌حل‌های ابتکاری» نیز یکی دیگر از ابعاد خودکارآمدی مربیان برای بازار کار آینده مطرح شده است. روال‌ها و الگوهای آموخته‌ی رفتاری‌اند که با گذشت زمان در ساختارها و شیوه‌ها گنجانیده می‌شوند. توسعه‌ی نوآوری نیازمند فرایند یادگیری ایجاد و تجمیع رفتارهای عمده به روال‌های اثربخش است. بر این اساس ارائه راه‌حل‌های ابتکاری و نوآوری با تغییرات در شیوه‌های تدریس و استفاده از روش‌های آموزشی نوین همچون گیمیفیکیشن می‌تواند نهادینه شود و عملکرد سیستم را بهبود بخشد.

«ویژگی‌های شخصیتی و جنسیتی» نیز یکی دیگر از ابعاد خودکارآمدی عنوان شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که جنسیت عاملی نسبتاً مهم در حوزه آموزش و مهارت‌آموزی است و می‌تواند سبک تدریس را تحت تاثیر قرار داده و نهایتاً حس خودکارآمدی مربیان را از عملکردشان متأثر سازد. از طرفی مشخص شده است زنان در بروز رفتارهای کارآفرینانه و فعالیت‌های کارآفرینی پیوند قوی‌تری برقرار نموده‌اند و سبک‌های آموزش مشارکتی برای بانوان مطلوب‌تر است.

یکی دیگر از حوزه‌هایی که به شدت بحث مهارت‌آموزی و کارآفرینی را تحت تاثیر قرار داده است رسانه است. بر اساس مطالعات نقش رسانه و سیاست‌گذاری بر کیفیت عملکرد سیستم‌های آموزشی غیر قابل انکار است. بر این اساس سواد رسانه و سواد سیاسی یکی دیگر از ابعاد خودکارآمدی در میان مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای است که لازم است تقویت شود. به‌علاوه داشتن تفکر انتقادی نیز به‌عنوان یک بعد دیگر خودکارآمدی باعث می‌شود مربیان ارتباط بین نظرها را درک کنند و خطاها و عدم ثبات منطقی را تشخیص دهند و رویکرد خود را در مواجهه با مشکلات از طریق روش سیستماتیک انتخاب کنند و از ارزش‌ها و عقاید خود دفاع کنند. در واقع تفکر انتقادی، اندیشیدن با روشی خاص است تا بر اساس آن بهترین راهکار محتمل برای شرایطی که متفکر در آن قرار دارد، اتخاذ شود.

«سواد زیست‌محیطی» به منظور توسعه و افزایش ظرفیت اجتماعی برای درک، بحث و برداشتن گام‌های عملی به سوی آینده‌ای پایدار و با توجه به چالش‌های پایداری مانند تغییرات آب‌وهوایی، کمبود منابع، از دست دادن تنوع زیستی و بیماری‌های مشترک انسان و دام به عنوان بعد دیگر خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای در آینده بازار کار مطرح شده است. «سواد زیست‌محیطی» با ترسیم چهار جنبه مهم مشتمل بر «مقیاس، فرآیندهای پویا، منابع مشترک و هم‌افزایی» موجب تقویت حس خودکارآمدی در میان مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای می‌شود.

نهایتاً «سواد آمایشی» نیز آخرین بعد خودکارآمدی مربیان آموزش فنی و حرفه‌ای برای آینده بازار کار مطرح شده است. در نتیجه‌ی تکامل نسل‌های دانشگاهی مأموریت و رسالت نظام آموزشی نیز دستخوش تغییراتی گشته است و در این راستا، دانشگاه مدنی^۱ چارچوب‌ها و مدل‌های جدید دانشگاهی از جمله مدل

^۱. civic university

دانشگاه کارآفرینی^۲، دانشگاه تحولی^۳، دانشگاه جامعه محور^۴، دانشگاه بهم پیوسته^۵ و ... شکل گرفت است. جدیدترین رویکرد آموزش، مطابق با اهداف دانشگاه نسل پنجم، توجه به قابلیت‌ها و مزیت‌های منطقه است که توجه به این امر بهبود عملکرد و استفاده حداکثری از منابع (انسانی، مالی و محیطی) را به همراه دارد و موجب گسترش عدالت اجتماعی نیز می‌گردد، بر این اساس کسب سواد آمایشی در حوزه آموزش و مهارت‌آموزی؛ وضعیت سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای را به نقطه بهینه نزدیک می‌کند و برای ذینفعان کلیدی این سازمان و جامعه خلق ارزش می‌نماید. امید است این تحقیق بتواند بینش‌های ارزشمندی در راستای توسعه مهارت‌آموزی با هدف آماده‌سازی مریبان برای بازار کار آینده؛ ایجاد نماید.

^۲.entrepreneurial university

^۳. Transformation University

^۴. community-engaged university

^۵. interconnected university

ITC

مرکز ملی تربیت مربی
پرورش های فنی و حرفه ای

سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور

unesco

عموم شبکه بین المللی مراکز آموزش فنی و حرفه ای

ITC

مرکز ملی تربیت مربی
پرورش های فنی و حرفه ای

بهار ۱۴۰۲